

Vzdělávání a mobilita

Evropský systém kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu (ECVET) je jedním z několika evropských nástrojů, které slouží k tomu, aby systémy kvalifikací v Evropské unii byly pro své uživatele pochopitelnější a flexibilnější, a tím podporují mobilitu pracovníků a vzdělávajících se lidí.

Národní politiky celoživotního vzdělávání jsou doplňovány evropskými iniciativami zavádějícími rámce a společné nástroje. ECVET je dobrovolný a vznikl jako výsledek několikaleté úzké a konstruktivní spolupráce Evropské komise, členských států a sociálních partnerů. Cedefop je do této spolupráce zapojen od roku 2002. Provádí různé analýzy vytváření a využívání systémů přenosu kreditů. Doporučení ustavující ECVET vstoupilo v platnost 18. června 2009. Poskytlo členským státům vodítka pro zavedení nového nástroje. Zavedení ECVET bude vyžadovat ještě užší spolupráci v odborném vzdělávání mezi evropskou a národní úrovní i uvnitř členských států a mezi nimi. Má-li být úspěšné, bude třeba, aby všichni partneři byli angažováni, tvůrčí a ochotní se na tom podílet. Bude nutné překonat mnoho překážek a nacházet inovativní řešení.

ECVET – odpověď na změny

ECVET umožní, aby ohodnocené výsledky učení byly uznávány a lidé, kteří chtějí získat kvalifikaci, si je mohli přenášet a shromažďovat. ECVET předpokládá, že veškeré učení může vést k nějaké kvalifikaci, a nedělá žádné rozdíly v tom, jak bylo výsledků učení dosaženo. Umožňuje získat kvalifikaci mnoha různými způsoby v různých životních obdobích.

Stručně o ECVET

ECVET je založen na koncepci a postupech pro stanovení společného a srozumitelného jazyka pro transparentnost, přenos a uznávání výsledků učení.

Skládá se z těchto částí:

- výsledky učení uvádějí znalosti, dovednosti a kompetence, které si lze osvojit v různém vzdělávacím kontextu;
- jednotky výsledků učení jsou složky kvalifikací; jednotky mohou být hodnoceny, validovány a uznávány;
- body ECVET poskytují dostatečné informace o jednotkách a kvalifikacích v číselné podobě;
- kredit udělovaný za ohodnocené a zdokumentované výsledky učení; kredity lze přenášet do jiného kontextu a shromažďovat pro dosažení kvalifikace;
- vzájemná důvěra a partnerství mezi participujícími organizacemi jsou vyjádřeny v memorandu o porozumění a v dohodách o vzdělávání.

Silná mezinárodní konkurence a vznik evropského prostoru vzdělávání a práce činí nástroje, jako je

ECVET, důležité pro evropské a národní strategie celoživotního vzdělávání. Za tímto vývojem stojí několik faktorů. Evropské pracovní síly stárnou a potřebují lepší přístup ke vzdělávání v průběhu delšího pracovního života. Změny v obsahu povolání se zrychlují. Lidé častěji mění zaměstnání. Vznikají nové příležitosti ke vzdělávání a nové způsoby vzdělávání. Lidé s nízkou kvalifikací jsou zvláště zranitelní na trhu práce a podíl lidí, kteří nedokončí střední vzdělávání, zůstává dosti vysoký. Obě skupiny potřebují větší podporu k tomu, aby se integrovaly do trhu práce.

Tento vývoj vede členské státy k tomu, aby rozšiřovaly rozsah znalostí, dovedností a kompetence, které jsou ve společnosti oceňovány a využívány, uznáváním výsledků učení získaných mimo formální systém vzdělávání, např. při práci, ve volném čase nebo během vzdělávání v zahraničí.

Uznávání výsledků učení, které splňují požadovaný standard, bez ohledu na to, jak byly získány, usnadní lidem postup ve vzdělávání a v práci v průběhu celého života. V členských státech se již vytvářejí mechanismy validace, sblížuje se počáteční a další odborné vzdělávání s vysokoškolským vzděláváním a zároveň se rozšiřuje postsekundární a terciární odborné vzdělávání.

Realizace ECVET je složitý úkol

Principy ECVET jsou dosti jednoduché, přesto však je jeho zavedení těžkým úkolem, protože se musí přizpůsobit rozmanitým systémům odborného vzdělávání a kvalifikací v EU. V rámci doporučení jsou členské státy povzbuzovány k tomu, aby vytvořily podmínky pro využívání ECVET jako součásti kvalifikací odborného vzdělávání do roku 2012 (viz tabulka). Obecné principy stanovené na evropské úrovni prostřednictvím experimentů a testování v letech 2009 až 2012 budou postupně převedeny do praxe na národní, místní a odvětvové úrovni.

Rozvrh zavádění ECVET

2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Testování a vytváření					Zpráva a přehled	
Země vytvářejí podmínky pro postupné zavádění ECVET						
Zavádění ECVET						

Členské státy budou muset analyzovat své systémy vzhledem k hlavním principům ECVET, institucionálním pravomocím a řídicím mechanismům a svým

strategiím celoživotního vzdělávání. V důsledku toho je testování extenzivní. Evropská komise zaznamenala více než 100 projektů ECVET financovaných programem celoživotního vzdělávání, které v Evropě probíhají nebo již byly ukončeny.

Je třeba vyřešit mnohé problémy, má-li ECVET fungovat. Země definují a popisují své kvalifikace velmi rozdílně, takže je obtížné identifikovat ty, které jsou srovnatelné a vhodné pro shromažďování a přenos mezi různými systémy. Tuto překážku má překonat fakt, že ECVET je založen na výsledcích učení, které uvádějí znalosti, dovednosti a kompetence osvojitelné v různém učební kontextu. Výsledky učení umožňují identifikovat oblasti, v nichž se různé kvalifikace v jedné zemi nebo v různých zemích překrývají a kde může docházet k přenosu výsledků učení. Jednotky výsledků učení budou umožňovat mobilitu učení započítávaného do kvalifikací.

Obtížný úkol spočívá v tom, že mnohá kurikula nejsou dosud založena na výsledcích učení. Existují také různé interpretace toho, co výsledky učení znamenají, není žádná obecná metoda na to, jak je identifikovat, definovat a hodnotit. Některé členské státy pomocí projektů zkoumají a vytvářejí přístupy k navrhování jednotek výsledků učení. Jedním z přístupů je popisování výsledků učení pomocí znalostí, dovedností a kompetencí, jsou však testovány i další metody. Členské státy vidí i některé další problémy. Například, jak identifikovat oblasti společné různým kvalifikacím, jak mohou být využity k vytvoření společných jednotek pro různé kvalifikace a dokonce, jak vytvořit společné profily kvalifikací nebo standardy, které mohou sdílet jednotlivé obory, povolání nebo země.

Definovat výsledky učení a identifikovat společné oblasti mezi kvalifikacemi však nestačí. Získané výsledky učení musí být ohodnoceny tak, aby se zjistilo, zda splňují vzdělávací standardy. To znamená, že hodnoticí metody musí být také založeny na výsledcích učení, být schopny hodnotit části kvalifikací a brát v úvahu výsledky neformálního a informálního učení při udělení kreditů. Většina hodnoticích systémů však není strukturována tímto způsobem, jsou založeny na testování plného osvojení požadovaných dovedností v závěrečné zkoušce. Při hodnocení je třeba nalézt rovnováhu mezi znalostmi, dovednostmi a kompetencemi. Je nezbytné vypracovat cesty, jak učinit body ECVET srozumitelné a používat je transparentním způsobem. Všeobecné popisy výsledků učení mohou být dostačující ke zjištění míst, kde se kvalifikace překrývají, pro hodnocení jsou však potřebné specifitější deskriptory.

Validace a uznávání dosažených výsledků učení na individuální úrovni předpokládá zapojení institucí

odpovědných za udělení kvalifikací a za národní validační a certifikační standardy.

Podporovatelé a partneři pilotních projektů ECVET navrhuje a experimentálně ověřují různé způsoby vytváření a využívání ECVET. Samozřejmě nepracují v izolaci. Podílejí se o zkušenosti s ostatními, s nimiž směřují ke společným výsledkům za podpory Evropské komise a Cedefopu. Země mimo EU, které se zajímají o ECVET, podporuje Evropská nadace odborného vzdělávání (*European Training Foundation – ETF*). Práce na projektech přesahují individuální cíle a úkoly. Jsou velmi důležité pro realizaci ECVET.

Spojení ECVET s jinými evropskými nástroji

ECVET je jedním z několika společných evropských nástrojů pro podporu celoživotního vzdělávání a mobility. Tyto nástroje se vzájemně posilují a všechny musí být používány tak, aby se vztahovaly jeden k druhému a byly relevantní pro lidi.

Rámec Europassu, který poskytuje standardní způsob vyjádření znalostí, dovedností a kompetencí, již umožňuje popisovat kvalifikace pomocí výsledků učení. Jiným úkolem spojeným s realizací ECVET je integrování termínů ECVET do dodatku k osvědčení v Europassu a do dokumentů o mobilitě tak, aby se jimi popsaly kvalifikace a kredity, které jednotlivci získal.

Dalším velkým úkolem je spojit ECVET s Evropským rámcem kvalifikací (*European Qualifications Framework – EQF*) a se vznikajícími národními rámci kvalifikací (NRK). EQF a NRK, které jsou také založeny na výsledcích učení, poskytují strukturu úrovní, jež umožňuje vidět, jak se kvalifikace uvnitř zemí a mezi nimi k sobě vztahují. Poskytují rámec pro kredity ECVET tak, aby byly pojmány ve vztahu k tomu, co člověk umí dělat a jak se tyto schopnosti vztahují ke kvalifikacím a certifikátům.

Stavět na pevných základech

Realizace ECVET představuje obtížný úkol, avšak EU staví na zkušenostech shromažďovaných po mnoho let a některé členské státy už se připravují. Například Španělsko, Francie, Finsko a Švédsko používají kredity nebo jednotky vzdělávání po mnoho let. Nové rámce kvalifikací a kreditů pro Anglii, Wales a Severní Irsko a maltský rámec kvalifikací posilují roli přenosu kreditů. Belgie (Vlámské společenství), Lotyšsko a Lucembursko také aktualizují své národní směrnice tak, aby mohly obsahovat přenos a shromažďování kreditů.

Při práci na přípravě ECVET se zkoumá použití přenosu kreditů pro nadnárodní mobilitu i pro národní „prostupnost“, zejména usnadnění přesunu mezi různými částmi formálního vzdělávání a systému pro-

fesní přípravu, např. mezi všeobecně vzdělávacími a odbornými programy.

FINECVET¹ z Finska je příkladem použití ECVET pro nadnárodní mobilitu ve vybraných sektorech pro mezinárodní přenos umožňující žákům naučit se něco, co se při studiu doma běžně neučí. Usiluje o zvýšení mobility v počáteční profesní přípravě. FINECVET srovnává výsledky učení získané doma a v jiných zemích snadněji, protože považuje učební zkušenost v zahraničí za normální součást profesní přípravu. Zaměřuje se na průběh, dokumentaci a zajišťování kvality v ECVET a snaží se učinit ECVET pochopitelnější, zejména pro učitele.

V zásadě jsou pro organizační uspořádání v rámci ECVET profesní a vzdělávací standardy začleněny do dohody o mobilitě nebo učení uzavřené mezi poskytovatelem a učícím se člověkem. To umožňuje identifikovat výsledky učení tvořící jádro projektu mobility. Během období stráveného v zahraničí jsou k validaci výsledků učení používány hodnotící standardy domovské i hostitelské země. Tyto standardy poskytují důležité a již existující výchozí body pro zajišťování důvěry v hodnotící a uznávající kredity.

Německo používá ECVET pomocí DECVET² k podpoře domácích reforem. Německý duální systém počáteční profesní přípravu poskytuje vysokou kvalitu a relevantní přípravu pro trh práce, trpí však nedostatečnou přístupností a slabými ve validaci a uznávání výsledků učení z jiných částí systému profesní přípravu. Pro Německo je význam flexibility mezi různými částmi systému vzdělávání a profesní přípravu zdůrazněn demografickými změnami a hospodářskou krizí. V současné době přijímají podniky méně učňů a méně absolventů základních škol chce vstoupit do duálního systému. Naopak přijímání do školního odborného vzdělávání a přípravných tříd zůstává na vysoké úrovni. Mezi těmito značně oddělenými systémy existuje jen malé spojení. Žáci, kteří chtějí pokračovat ve vzdělávání v duálním systému, musí začít v učňovství od začátku bez ohledu na to, čeho již dosáhli. Podobně ti, kteří předčasně opustili jeden druh vzdělávání a později se integrovali do jiného, nedostanou žádné formální uznání výsledků předchozího učení.

Mobilita a flexibilita jsou odměnou

Zavedení ECVET je především otázkou koordinace, což pro mnohé členské státy znamená provést reformu vzdělávacího systému. Koordinace vyžaduje stimulování a udržování spolupráce mezi různými organizacemi a zainteresovanými stranami na různých úrovních, s různými zájmy a pocházejících z různých zemí s různými systémy.

Koordinace musí být vyvážená, ale pevná. Zavedení ECVET bude vyžadovat flexibilitu, ochotu a značnou trpělivost. Je třeba udělat různá technická opatření, např. zavést používání výsledků učení k popisu kvalifikací a k poskytnutí základu pro standardy a hodnocení. To v mnohých členských státech povede k podstatným změnám. Kromě toho bude mít zavedení ECVET přímý vliv na národní systémy validace výsledků neformálního a informálního učení a na další evropské nástroje, především EQF a Europass. Ačkoliv by rozsah úkolů neměl být podceňován, neměl by být podceňován ani dosud dosažený pokrok. ECVET, EQF a Europass jsou jasným důkazem odhodlání spolupracovat v odborném vzdělávání. ECVET bude zaveden postupně na základě výsledků testování a experimentů tak, aby se našel nejlepší způsob pro ECVET v různorodosti evropských systémů odborného vzdělávání.

Evropská komise ustavila silný systém pro projekty, které mají pomoci koordinovat zavedení ECVET. Práci bude vykonávat skupina uživatelů ECVET a evropská síť ECVET, která bude poskytovat příležitost pro neustálou výměnu zkušeností a informací. Cedefop poskytuje své odborné znalosti prostřednictvím analýz, informací a seminářů tak, aby zvýšil povědomí o výhodách a nástrahách ECVET. To pomůže zasadit vytváření ECVET do širšího kontextu vývoje vzdělávací politiky a trhu práce. Cedefop analyzuje obecné vztahy mezi evropskými nástroji pro vzdělávání a profesní přípravu. Uvažuje o racionální podpoře jejich dlouhodobého vývoje a osvětluje témata, která jsou pro ně společná (výsledky učení, zajišťování kvality, akreditace, certifikace nebo dynamika kvalifikací poskytovaných systémy odborného vzdělávání nebo hospodářskými sektory). Projekty, které testují a zkoušejí ECVET, a lidé zapojení do jeho zavedení zjistí, zda ECVET splní očekávání, která jsou do něj vkládána.

Mírně upraveno a zkráceno.

AK

¹ *Projekt FINECVET 1 probíhal v letech 2005-2006. Navazující FINECVET 2 byl zahájen v srpnu 2006 a ukončen v prosinci 2007. Podíleli se na něm zástupci Francie, Itálie, Litvy, Maďarska, Německa, Nizozemska, Rakouska, Španělska, Švédska a Turecka. FINECVET 2 Project. Application of the European Credit Transfer System for Vocational Education and Training (ECVET) in Finland. Final report summary, 2008. Zdroj: Internet.*

² *Pilotní iniciativa DECVET viz <http://www.decvet.net/en/>*

Pramen: On the move: learning and mobility come closer. Step by step Member States set out on the road to implementing European credit system for vocational education and training. Cedefop briefing note, December 2009, 4 p. ISSN 1831-2411 <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/14951.aspx>